

על יהדות אפיקורסית

מכתב תגובה לאילון שמיר

:: יואב רובין

קיים דגש על כך, שיהדות היא פניה אל האחר. גם מי שאינו סוציאליסט מרגיש מחויבות כלשהי לזולת, ל"גר ליתום ולאלמנה". אבל ברבים מבתי המדרש ליהדות ובחלק ניכר מהמכינות (בדתיות כאשר הן אינן עוסקות בארץ ישראל השלמה וגם בחלק מהחילוניות) שולטת למעשה התרבות הקפיטליסטית, אבל בתחפושת – בתחפושת האפיקוראית. אפיקורס היה פילוסוף גדול, הוא ללא ספק היה ממבקרי התרבות השלטת בימיו – תרבות שהיללה את העשיר ואת רוֹדף הכבוד, את המיניות וכיוצא באלה. כמוך, אילון, גם אפיקורס הבין את כוחה של הפרסומות וגם הוא הטיף להתנגדות לרכושנות ולרדיפת ההנאה העודפת. הוא שאף לאושר שאינו מבוסס על כל אלה; הוא העמיד במרכז ההגות שלו את החברות ואת ההנאות הפשוטות. אבל הוא הטיף לבריחה מהעיר ולבריחה מהפוליטיקה. זו, בתמצית, היהדות' שנלמדת בחלק גדול מבתי המדרש ליהדות.

שנינו נסכים שזו אינה היהדות. שנינו נסכים שהיהדות שואפת לתיקון העולם כולו. אבל שנינו במיעוט: כאשר היהדות מתפרשת באמצעות ברסלב, למשל, או על דרך הקבלה המודרנית (תוך עיקור מהותי של הרעיונות הסוציאליסטים של רב אשלג), היא נעשית אפיקוראית לחלוטין. נדמה לי, שאת האפיקוראיות הזו תוקף דני גוטוויין – ובצדק. היהדות נעשית פתרון לאושר ופתרון לאושר פרטי בלבד, תוך התעלמות מהמימד הכללי, תוך בריחה מהפוליטיקה ותוך רחיצה בנקיון כפיים. כך, בתי המדרשות הללו אכן מסייעים, בניגוד לרצונם, למדיניות הפרטה וההתפרקות ההולכת וגוברת. אנב, מיותר לציין, שהם לא הסיבה למדיניות זו, אלא תוצאה שלה... ושוב, המנגנון הזה למנגנון האפיקוראי: בחברה הנשלטת על ידי ההון, הדמוקרטיה נשחקת ובעיקר נשחק האתוס הדמוקרטי. האמונה ביכולת לשנות את הזירה הציבורית נשחקת ואז בעלי הלב בורחים אל הספירה הפרטית והיומיומית. הם בורחים מהדברים הגדולים ושואפים לתקן "בקטן".

כלומר – להפקיר את הפוליטיקה. זו איננה היהדות שלך, וזו גם לא היהדות שלי – אבל האפיקוראיות הזו היא מה שנתפס בחלקים גדולים של הציבור כ"יהדות". וכך, אני מנחש, גם אצל דני גוטוויין.

כל זה לא נועד להביא לידי ייאוש ולא כדי לסתור את החשיבות של מה שאתה, שאנחנו, פועלים למענו, אלא כדי להדגיש על איזו יהדות אנחנו מדברים ולהבדילה ממה שאנחנו מתאמצים לא להיות. לא כל יהדות מהווה אלטרנטיבה חיובית לתרבות הקפיטליסטית ועלינו לעמול קשה כדי שיהדותנו אכן תהיה כזאת.

מזה כעשר שנים שאני גר בקהילה הסובבת את הקיבוץ העירוני 'בית ישראל' שבירושלים. עיקר עיסוקה של הקהילה הוא פעילות חברתית מצד אחד, ועיסוק בזהות יהודית מצד שני. אילון שמיר, שבמידה רבה אני תלמידו, ואני מתגוררים באותה קהילה. את מכתב התגובה הזה כתבתי לאילון מתוך לבי, כשמעתי את השיחה בינו ובין דני גוטוויין ב'הקהל' ולפני שקראתי את תגובתו של דני המפורסמת בגליון זה.

אילון,

העדר עיסוק בכלכלה ובפוליטיקה בבתי מדרשות רבים אינו מקרי. הוא חלק מהתורה שחלקם מלמדים וכך אפילו בקהילה שלנו ב'בית ישראל' ובבית המדרש שלנו. נסיונות רבים לעסוק בכלכלה כשלו משום שהנושא לא "אטרקטיבי" מספיק. קל הרבה יותר ליהנות משיעור על חסידות או אף משיעור חוצב להבות של אילון שמיר נגד תרבות הקפיטליזם מאשר לצלול לנתונים קשים ול"ג'יפה" הלא נגישה של ענייני הכלכלה. זה גם מאוד "לא יפה" לדבר פתאום על אינטרסים, על כוח ועל כסף. פוליטיקה היא עניין מנוכר, דוחה, וכלכלה זה בכלל של ה"הם", של הקפיטליסטים. גם אני, כזכור, אמרתי לך לפני זמן מה, בלי מחשבה יתרה, שאני לא חושב על כסף. אחר כך, מזועזע מעט מעצמי, אמרתי שזה בעוונותי. ואכן זה נכון – סוציאליסט צריך דווקא להכיר מאוד בערכו של הכסף. כנראה שהוויה בורגנית בהחלט גוררת תודעה כזו. וזה משתקף אפילו בסביבה שלנו. סביבנו, אם תסתכל, אין נאמנות רבה לסוציאליזם דמוקרטיה. רבים לא ממש מבינים את המונח; חלק מחזיקים בעמדות התומכות בכלכלת שוק מהסוג הדורסני ביותר (כגון התנגדות בוטה וקשה לארגוני עובדים); ואחרים מגלים בורות בנושאים כלכליים בסיסיים (כגון חוק ההסדרים). מקום כמו 'בית ישראל' משקף אולי אלטרנטיבה בתחום היחסים הבין-אישיים במשפחה ובקהילה אבל הוא אינו מהווה אלטרנטיבה במישור הפוליטי.

אבל הבעיה גדולה אף יותר מכך: בסביבתנו

קל הרבה יותר ליהנות משיעור על חסידות או אף משיעור חוצב להבות של אילון שמיר כנגד תרבות הקפיטליזם מאשר לצלול לנתונים קשים ול"ג'יפה" הלא נגישה של ענייני הכלכלה. זה גם מאוד "לא יפה" לדבר פתאום על אינטרסים, על כוח ועל כסף.

כמוך, אילון, גם אפיקורס הבין את כוחה של הפרסומות וגם הוא הטיף להתנגדות לרכושנות ולרדיפת ההנאה העודפת. הוא שאף לאושר שאינו מבוסס על כל אלה; הוא העמיד במרכז ההגות שלו את החברות ואת ההנאות הפשוטות, אבל הוא הטיף לבריחה מהעיר ולבריחה מהפוליטיקה.